

“Nederland worstelt met de export van zijn waterkennis”

In de loop van 2006 heeft H₂O tweemaal bericht over de ontwikkelingen bij Kiwa. In het interview met Paul Hesselink (nummer 18) gaf deze uitvoerig de ontwikkelingen en overwegingen aan die geleid hebben tot de splitsing in het onderdeel Keuringen en Certificaties, dat inmiddels verkocht is aan ABN AMRO Participaties B.V. en Kiwa Water Research, dat eigendom van de waterleidingbedrijven is gebleven. In nummer 23 werd melding gemaakt van de benoeming van prof. dr. Wim van Vierssen tot directeur van Kiwa Water Research. Tevens stonden in dat nummer foto's van het afscheid van de vertrekkende directeuren, Ron van Megen en Hans van Dijk. Wim van Vierssen bekleedde vanaf 2002 de functie van algemeen directeur van de Environmental Sciences Group: het samenwerkingsverband binnen Wageningen Universiteit en Researchcentrum (WUR), het universiteitsdepartement Omgevingswetenschappen met de leerstoelgroepen én het DLO-onderzoeksinstituut Alterra. Een gesprek met deze nieuwe directeur van Kiwa Water Research, een nieuwe naam moet nog gekozen worden, aan het begin van deze volgende fase in zijn rijke loopbaan.

Prof. dr. Wim van Vierssen

Een opmerkelijke overstap.

“Ja, zo reageren veel mensen. Waarschijnlijk omdat het een overstap van groot naar klein is, wat niet zo gebruikelijk is. Maar managementfuncties zijn de afgelopen jaren ingrijpend van karakter veranderd. In Wageningen bijvoorbeeld, krijg je een functiecontract voor een bepaalde tijd. Je bent wel in vaste dienst, maar je bent ook elders inzetbaar. Dat betekent vaak wisselen. Ik ben nu vijf jaar algemeen directeur van de

Environmental Sciences Group, waarin zowel Alterra als zo'n 25 leerstoelgroepen van de universiteit zijn samengevoegd: een groep met zo'n 950 à 1.000 medewerkers (800 fte's). Het is één van de vijf Sciences Groups waarin Wageningen UR is opgedeeld, nadat besloten was om de onderzoeksinstituten van DLO en het onderwijs en onderzoek van Wageningen Universiteit in elkaar te schuiven. De andere zijn Animal-, Plant-, Food- en Social Sciences. Het gaat op dit

moment erg goed met Alterra, maar het is wel uit een diep dal gekomen. Zo'n dal is niet zo verwonderlijk als je heel verschillende instituten zoals het IBN, het RIN en het Staringinstituut samenvoegt tot één organisatie. Drie jaar geleden was er nog een verlies van drie miljoen euro per jaar, nu sluit het jaar 2006 af met een overschot van twee miljoen euro.”

“In april 2007 komt een visitatiecommissie langs bij Alterra. De universiteit heeft zijn eigen systematiek voor de meting van het 'resultaat' van het universitaire onderzoek. Zo'n moment geeft de organisatie de vrijheid om het management te verplaatsen, maar het geeft mij als manager ook de mogelijkheid om te kijken wat ik verder zou willen doen. Ik heb vele instituten geleid en ik vind dat je vooral niet te lang op één plek moet blijven zitten. Ik laat nu iets goeds achter.”

Waarom voor Kiwa gekozen?

“Door mijn vorige functies ben ik blijvend in de watersector geïnteresseerd geraakt. Ik zie ook hoe de sector worstelt, op twee punten. Het ene is de verhouding tussen publiek en privaat. Daar hebben we in Nederland onze opvattingen over, maar de rest van de wereld denkt daar vaak heel anders over. Die gaat anders met die verhoudingen om, vooral in de sfeer van het eigendom. Dat is typisch een probleem van de watersector. In de ecologie heb je dat niet. Bezit en beheer van ecologisch waardevolle gebieden is overal een taak van de overheid.”

“Het andere punt is een worsteling met de export van onze kennis. Export van kennis die verpakt is in de technologie, proceskennis en producten, is nog hanteerbaar. Met kennis van dienstverlening hebben we het al moeilijker en het vermarkten van de wijze waarop wij het waterbeheer georganiseerd hebben, met drinkwaterbedrijven, waterschappen, rijksdiensten etc. is nog een slag moeilijker. Kennis vind ik een interessant werkteerrein. Hoe ontwikkel je kennisystemen? Hoe kom je tot innovaties? Hoe verbeter je de kennisinfrastructuur? Dat zijn vragen die mij altijd ontzettend geboeid hebben.”

Hoe ben je met die vragen bezig geweest?

Als bestuurslid van het Rathenau Instituut ben ik betrokken geraakt bij het bestuderen van kennisystemen. In het kader van de regeling Fonds Economische Structuurversterking heb ik veel ervaring opgedaan met het opzetten van grote programma's voor de versterking van de kennisinfrastructuur. In programma's als 'Ruimte voor geo-informatie' en 'Klimaat voor ruimte' worden vele tientallen miljoenen euro's geïnvesteerd. Investerings die moeten renderen. Zo lopen er nu acht grote programma's die op de één of andere manier met de ruimtelijke inrichting van Nederland hebben te maken. Veel van die programma's hebben een geheel eigen structuur. Dit onderzoek wordt eigenlijk buiten de bestaande kennisinfra-

CV

1951: geboren in Eindhoven
 1976: afgestudeerd als bioloog aan de RU Nijmegen
 1980: universitair hoofddocent aquatische ecologie aan de LU Wageningen, vakgroep Natuurbehoud en Natuurbeheer
 1982: gepromoveerd op een proefschrift over het ecologisch functioneren van West-Europese kustwatersystemen
 1987: hoogleraar aquatische ecologie aan het IHE
 1992: directeur Nederlands Instituut voor Oecologisch Onderzoek
 1998: rector van het IHE, later UNESCO-IHE
 2002: algemeen directeur Environmental Sciences Group Wageningen Universiteit en Research Centrum
 2007: directeur Kiwa Water Research

structuur om uitgevoerd en aangestuurd. Het toekennen van middelen - het gaat om honderden miljoenen euro's - gebeurt na een beoordeling, waarin het Centraal Planbureau en een commissie van wijzen een belangrijke rol spelen. We moeten de signalen die van zo'n model uitgaan, goed verstaan. Blijkbaar wil de overheid liever 'kennis op maat' via gelegenheidsallianties dan het onderzoek aan gevestigde instituties uitbesteden. Dat signaal moeten we als kenniswereld oppakken."

Waar gaat zo'n programma over?

In het programma 'Klimaat voor ruimte' bijvoorbeeld, waarvoor 100 miljoen euro is aangevraagd, gaat het erom hoe we Nederland klimaatbestendig kunnen maken. Met de verschillende overheden, bedrijven en bijvoorbeeld de directie van Schiphol zijn de afgelopen maanden bijeenkomsten belegd. Er begint een gevoel van urgentie te ontstaan. Dat komt niet alleen door de veiligheidsaspecten die daarmee samenhangen, maar ook door de warme zomers, door iets als de blauwalgenproblematiek, die zich opeens overal voordoet. We kijken niet alleen naar de natte kant, het overstromingsgevaar, maar ook naar de droogtescenario's en in dat verband niet alleen naar de steden, maar ook naar de natuur. In zo'n programma wordt zoveel mogelijk creativiteit en kennis gebundeld, waarbij kennisinstellingen, bedrijven, overheden en burgers zoveel mogelijk samen optrekken. De problemen zijn complex; die moet je integraal en samen met anderen aanpakken. Je moet het beste naar voren schuiven. Dan kun je er ook internationaal mee voor de dag komen. Pas dan ontstaan er in deze steeds competitiever wordende wereld zonder grenzen wellicht mogelijkheden om ons uitstekende onderzoek internationaal te kunnen vermarkten."

En nu de overstap naar Kiwa.

"Water is belangrijk. Het kennisniveau in de Nederlandse watersector is, ook naar internationale maatstaven, hoog. De sector is bovendien zeer kennisintensief. Werken in de waterketen geeft meerwaarde, zowel in de kleine als in de grote waterketen. De sector wil blijkbaar iets met Kiwa. Alterra is heel breed, Kiwa is meer een nichespeler met een compact, hoogwaardig kennisaanbod. Er bestaat behoefte aan innovaties. Je kunt onze kennis niet zo maar zonder de context te kennen overal heen exporteren. Je moet de historische ontwikkeling kennen, weten waarom alles ontstaan is zoals het er nu is. Je moet je primaire doelstelling goed in de gaten blijven houden: de volksgezondheid, veilig drinkwater en het milieu, duurzaam gebruik van je bron. Je moet je gebruikers goed bevragen, je moet hun maatschappelijke en technologische systemen kunnen doorgronden. Je moet veel kennis in huis hebben, maar je moet ook voldoende ruimte voor creativiteit in je organisatie hebben. In die ideale mix ontstaan innovatieve ideeën. En die innovatieve ideeën zijn nodig als je een serieuze bijdrage wilt leveren aan de waterproblemen die overal op de wereld bestaan."

Je bent aquatisch ecoloog?

"Ja, ik heb in Nijmegen biologie gestudeerd, een kandidaats in de biofysica en een doctoraal examen bij onder anderen Cees den Hartog, bij wie ik de liefde voor dit vak en de aquatische ecologie heb opgedaan. Na mijn afstuderen in 1976 ben ik in 1982 gepromoveerd op een proefschrift over het functioneren van brakwaterecosystemen in West-Europa, zoet-zoutovergangen dus. Vanuit Wageningen heb ik vanaf 1980 meegewerkt aan de restauratie van de randmeren, met mensen van het RIZA, zoals Harry Hosper. Met maatregelen als defossatering en vooral actief biologisch beheer is veel resultaat geboekt, wat ook internationaal goed in de etalage is gezet, dankzij inzicht in het systeem. Veranderingen in de waterkwaliteit bleken niet lineair te verlopen. Het zijn vaak trajecten met een duidelijk omslagpunt. In 1987 ben ik naar het IHE gegaan als hoogleraar aquatische ecologie. Ik heb daar een geweldige tijd gehad. Prachtig, dat werken met mensen uit de hele wereld. Zien hoe ze gedurende de studie veranderen, zelfverzekerd worden, zelfbewuster ook, problemen gaan aanpakken. Ik was in die tijd ook lid van de wetenschappelijke adviesraad van het Limnologisch Instituut in Nieuwersluis. Toen dit instituut met het Delta Instituut voor Hydrobiologisch Onderzoek in Yerseke en het Instituut voor Oecologisch Onderzoek in Heteren werd samengevoegd tot het Nederlands Instituut voor

Oecologisch Onderzoek, dat daarmee het grootste instituut van de KNAW werd, ben ik gevraagd daarvan directeur te worden. Een prachtige functie omdat alle kennis over ecosystemen in dat instituut bijeen was gebracht."

"Toen Wil Segeren, de rector van het IHE, in 1998 met pensioen ging, ben ik in zijn plaats benoemd en dus teruggegaan naar het IHE. Dat was de tijd waarin alle internationale onderwijsinstututen moesten worden ondergebracht bij een Nederlandse universiteit. In ons geval zou dat waarschijnlijk de TU Delft geweest zijn. Een soort jongensdroom, waar we dag en nacht mee bezig zijn geweest. Toen het zover was, ben ik naar Alterra gegaan. Ik vind dat je rollen moet scheiden. Ik had die wedstrijd gespeeld en moest niet daarna het instituut in zijn nieuwe constellatie gaan leiden."

Wat wil je met Kiwa bereiken?

"Wij zijn een klein land en willen we een Europese, of nog beter, een wereldspeler zijn, dan hebben we elkaar in dit land hard nodig. Dan is onze complementariteit van vitaal belang. We moeten in Nederland weg uit de sfeer van concurrentie, bijvoorbeeld tussen Delft en Wageningen of tussen Kiwa en Wetsus. De mensen en organisaties kennen elkaar goed, zij kunnen elkaar prima aanvullen in kennis en ervaring. Wat je moet doen, is functionele netwerken vormen als reactie op de alsmat wisselende problematiek in de samenleving en de sector. We hebben bovendien het geluk dat we in Nederland, naast een aantal waterbedrijven, een relatief groot aantal andere zeer internationaal georiënteerde bedrijven hebben, zoals ARCADIS, DHV, Grontmij, Royal Haskoning en WL|Delft Hydraulics. Het

"Water is een interessante niche"

samenwerken met zulke bedrijven maakt het mogelijk om snel te kunnen schakelen van kennisontwikkeling naar het toepassen van kennis. Ik ben een netwerkspeler geworden door de jaren heen. Juist in zo'n netwerk vol ik me thuis. En dat netwerk hebben we als Kiwa hard nodig als we echt tot de top 5 van de wereld willen behoren."

Maarten Gast